

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
ÁLLAMTITKÁRA

Iromány száma: **K/4065/1.**

Benyújtás dátuma: **2019-01-14 16:23**

Parlex azonosító: **J9V4TK9U0001**

Címzett: **Kövér László, az Országgyűlés elnöke**

Benyújtó: **Dr. Völner Pál, Igazságügyi Minisztérium államtitkára**

Belső iktatószám: **VII-PF/1/2/2019**

Tisztelt Elnök Úr!

Az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II. 24.) OGY határozat 2. melléklet 43. pontjában foglaltak megvalósulása érdekében mellékelten megküldöm **Szabó Sándor (MSZP)** országgyűlési képviselő *"Megvédi-e a kormány a mémeket?"* című, K/4065. számú írásbeli választ igénylő kérdésére adott válaszat.

Budapest, 2019. január 14.

Tisztelettel:

Dr. Völner Pál

Címzett: **Szabó Sándor (MSZP)**

Benyújtó: **Dr. Völner Pál, Igazságügyi Minisztérium államtitkára**

Belső iktatószám: **VII-PF/1/2/2019**

Tisztelt Képviselő Úr!

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 42. §-ában foglaltak szerint a Dr. Trócsányi László miniszterhez benyújtott, **Szabó Sándor (MSZP)** országgyűlési képviselő "*Megvédi-e a kormány a mémeket?*" című, K/4065. számú írásbeli kérdésére – a miniszter megbízásából – az alábbi választ adom.

Válaszom elején utalni kívánok arra, hogy az internetes mém nem önállóan nevesített műalkotás, mindazonáltal, amennyiben a szerzői jogi védelem alább ismertetendő feltételei fennállnak, úgy a mém is a szerzői jogi védelem tárgyát képezheti.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 1. § (2) bekezdése szerint az irodalom, a tudomány és művészet minden alkotása szerzői jogi védelem alá tartozik, amennyiben egyéni-eredeti jelleggel bír. Hatályos jogszabályunk – összhangban a nemzetközi szerzői jogi egyezményekből fakadó, illetve az európai uniós jogharmonizációs kötelezettségvállalásokkal – nem a szellemi tevékenységet, hanem annak eredményét, a művet védi.

Szerzői műről két pozitív feltétel bekövetkezése esetén lehet beszélni: az első feltétel abban áll, hogy az alkotásnak, mint eredménynek az *irodalom, a tudomány vagy a művészet területére* kell esnie, e területeken belül minden alkotás védett, annak kifejezőmódjától, megjelenési formájától vagy műfajától függetlenül. A szerzői jogi védelem fennállásának másik pozitív feltétele, hogy az alkotás, mint a *szellemi tevékenység eredménye, egyéni, eredeti jelleggel* bírjon, ami azt jelenti, hogy a védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, a védelem nem függhet tehát mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől (biztosítva ezzel a cenzúra tilalmának érvényesülését).

A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. Ilyen, a szerző kizárólagos jogkörébe tartozó felhasználás az átdolgozás, [1] amely a mémek szempontjából lényeges, tekintettel arra, hogy azok minden esetben már egy létező mű átdolgozása által jönnek létre (*átdolgozás* a mű olyan megváltoztatása, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre). Tehát a mémek derivatív, a megelőző alkotásokra támaszkodó természete nagyban befolyásolja azok jogi minősítését és felhasználását.

Valamely mű feletti kizárólagos rendelkezés jog a szerzőt illeti meg. A mémek – mint átdolgozott szerzői jogi alkotások – felhasználása (például az internetre való feltöltése, nyilvánosságához közvetítése) vonatkozásában tehát főszabály szerint a jelenleg hatályos hazai és uniós szabályok alapján is az eredeti mű szerzőjének engedélye szükséges. Ugyanakkor nem szükséges az eredeti

mű szerzőjének engedélye (és a jogdíj megfizetése) olyan esetekben, amikor az adott felhasználást valamely szabad felhasználási eset kiemeli a szerző kizárólagos engedélyezési joga alól. A mémek esetében jellemzően a paródia-célú felhasználás történik, így a paródia-kivétel mint szabad felhasználási eset jöhet szóba, azok szabad felhasználása jelenleg is ezen esetkör alapján történik.

Bár hatályos szerzői jogi szabályozásunk nem tartalmaz a paródiára – vagy karikatúrára, stílusutánzásra (szatírára) – vonatkozó, nevesített kivételt, ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a magyar szerzői jog ne ismerné és ismerné el a paródia-célú felhasználásokat.

A hazai álláspont szerint a paródia egyrészt a szerzői jogi törvény egyes rendelkezéseiből (például a stílusutánzás az Szt. 1. § (6) bekezdése alapján nem engedélyköteles felhasználás, továbbá egyes esetekben az Szt. 34. §-a szerinti idézés szabad felhasználási esete fedheti a paródia-célú felhasználásokat), másrészt a jogterület belső logikájából (a vélemény szabadság alkotmányos védelme belső korlátként érvényesül az Szt.-ben) [2] fakadóan – bár nincs nevesítve –, mégis elismert korlátja a szerzői kizárólagos jogoknak.

Ezáltal a paródia-célú felhasználások hazánkban a kivétel nevesítése és átültetése nélkül is elismertek.

Felhívom Képviselő úr figyelmét arra, hogy a hatályos szabályozás szerint a mémek egyrészt a szerzői jogi védelemben részesülhetnek, másrészt a mémek széleskörű, az eredeti mű szerzőjének kizárólagos engedélyezési joga nélküli felhasználása a jelenlegi szerzői jogi szabályok alapján biztosított.

Tisztázni szükséges azonban a kérdésében említett európai uniós jogi szabályozási környezetet is mind a jelenlegi, mind a jövőbeni szabályozási rendszer szempontjából. Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK Irányelv (a továbbiakban: Infosoc Irányelv) a szabad felhasználások tekintetében teljes jogharmonizációt irányzott elő azzal, hogy meghatározza a szabad felhasználás egyetlen kötelező és számos választható eseteit. A tagállamok által szabadon választható szabad felhasználási esetek között rendelkezik a paródiáról is. A paródiát az Infosoc Irányelv a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési jog alóli kivételként kezeli, de ennek csak az az oka, hogy egyéb vagyoni jogokról, így az átdolgozás jogáról az Infosoc Irányelv nem rendelkezik (a paródia valójában az átdolgozás felhasználása alóli, de nevesített szabad felhasználásnak nem tekinthető kivétel.)

Az irányelvnek a kivételeket és korlátozásokat tartalmazó 5. cikkének (3) bekezdés k) pontja [3] alapján a tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok – többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés, illetve lehívásra hozzáférhetővé tétel – vonatkozásában kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg.

A teljesség kedvéért itt jegyzendő meg, hogy az Európai Unió Bírósága 2013-ban értelmezte [4] az Infosoc Irányelv felhívott rendelkezését, megállapítva elsődlegesen, hogy a paródia fogalmát „*az Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni*”, azt „*az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni*”, tekintettel az Irányelv (32) preambulum-bekezdésében lefektetett célokra és elvekre, mint a működőképes belső piac biztosítása és a kivételek és korlátozások koherens alkalmazása. A

paródia pontos definícióját az Infosoc Irányelv nem tartalmazza, így az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően azt az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentése szerint kell értelmezni.

Hangsúlyozandó, hogy a feltett kérdések alapjaként az „Európai Unió szerzői jogi irányelvének megváltoztatása” szerepelt, mely téves megállapítás, hiszen a tárgybeli irányelv tervezet nem egy már létező európai uniós szerzői jogi irányelv megváltoztatására, hanem egy új javaslat [5] az európai uniós szerzői jogi szabályozás korszerűsítésére, amelyet az Európai Bizottság 2016. szeptember 14-én terjesztett elő egy, javarészt már megvalósult, normaalkotási reformcsomag részeként.

Az Irányelv-javaslat a szerzői jogról a digitális egységes piacon egyik nevesített célja, hogy javítsa a jogtulajdonosok helyzetét az alkotásaik internetes videomegosztó platformokon történő terjesztéséhez kapcsolódó tárgyalások során, valamint hogy méltányos jogdíjakat biztosítson a szerzők számára a felhasznált műveik tekintetében. Az irányelv-javaslat negyedik címe a szerzői jogok szempontjából jól működő piac megteremtését szolgáló intézkedésekről szól. Itt kapott helyt a javaslat – a Képviselő Úr által is érintett – 13. cikke, amely az ún. *value gap probléma* (vagy magyarul *értékkiesés*) [6] kezelését hivatott kezelni. A DSM Irányelv-tervezet eredeti koncepciója a felhasználók által feltöltött nagyszámú művet és egyéb teljesítményt tároló és hozzáférhetővé tevő, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatók számára ír elő kötelezettséget arra vonatkozóan, hogy tegyenek megfelelő és arányos intézkedéseket, amelyekkel biztosítható a jogosultakkal kötött megállapodások működése, és elkerülhető a jogosultak által a szolgáltatókkal együttműködésben megjelölt tartalmak szolgáltatásokon keresztül elérhetővé tétele.

Ugyanakkor tekintettel arra, hogy a 13. cikk az eddig is irányadó jogdíjak biztosítását szolgálja (tehát nem ad jogalapot új típusú jogdíjak beszedésére, csupán a meglévő igények megfelelő érvényesíthetőségét szolgálja, a megváltozott tartalomfogyasztási szokásokra tekintettel), továbbá az eddigi szabad felhasználási esetek a továbbiakban is irányadóak lesznek, a mémek használatát a 13. cikk nem korlátozza. [7]

Tisztelt Képviselő Úr!

A fentiek alapján megállapítható, hogy a mémek már most is védettnek számítanak szerzői jogi szempontból, ha fennállnak a védelemhez szükséges feltételek, továbbá azok széleskörű, az eredeti mű szerzőjének kizárólagos engedélyezési körén kívüli felhasználhatósága mind a hazai, mind az uniós szerzői jogi rendelkezések alapján biztosított. A DSM Irányelv-tervezet az eredeti mű szerzőjének engedélye nélküli felhasználás lehetőségét – amennyiben az egy szabad felhasználási eset által lefedett körben történik – nem vitatja el, csupán az átdolgozott művek jogosultjait érintő, az eddigiekben is releváns díjigények biztosítását szolgálja, amennyiben azokat nem fedi valamely szerzői jogi kivétel, szabad felhasználási eset.

Végezetül a második és harmadik kérdés kapcsán fontos tisztázni, hogy a kérdés feltevésénél keverednek az irányelvek, ugyanis a Képviselő Úr egyrészt az Infosoc Irányelv által felkínált kivételi lehetőségek átültetése iránt érdekelődik, másrészt az új – az Infosoc Irányelvtől független – DSM Irányelv-tervezetre hivatkozik. A hatályos szerzői jogi szabályozásunk valóban nem

tartalmaz a paródiára vonatkozó nevesített kivételt, mégis dogmatikai alapon elismert felhasználásnak tekinthető a véleményszabadság alkotmányos védelmének sajátos, a szerzői jog által elismert korlátjaként. Ily módon egyelőre nem mutatkozik szükségesnek a paródia kivétel nevesítése a hazai szabályozásban, a mémek felhasználhatóságát a jelenlegi szabályozás megfelelően biztosítja, amely felhasználhatóságot a DSM Irányelv-tervezet elfogadása és átültetése sem fogja negatívan befolyásolni.

Budapest, 2019. január 14.

Tisztelettel:

Dr. Völner Pál

[1] Sztj. 29. §. A szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű fordítása, színpadi, zenei feldolgozása, filmre való átdolgozása, a filmalkotás átdolgozása és a mű minden más olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.

[2] A Szerzői Jogi Szakértő Testület a 16/2008. sz. szakvéleményében a „véleményszabadság alkotmányos védelmének sajátos, a szerzői jog által elismert korlátjaként” tekint a paródiára.

[3] Infosoc Irányelv 5. cikk (3) bekezdés: A tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg: k) karikatúra, paródia vagy utáncat készítésének céljára történő felhasználás esetén.

[4] C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen ügyben hozott ítélet.

[5] Irányelv-javaslat a szerzői jogról a digitális egységes piacon (a továbbiakban: DSM Irányelv-tervezet).

[6] Az értékiesésre (value gap probléma) remek példa a Youtube, amely óriási bevételre tesz szert mások tartalmainak közzétételével, miközben ezekért a tartalmakért viszonylag keveset fizet, azt is csak a kiadókkal való megállapodása alapján, nem pedig azért, mert kötelező lenne számára. Amíg tehát egy zenét közvetítő applikáció fizeti a jogdíjakat azért, hogy lejátszhassa egy előadó számait, a Youtube-nak nincsen ilyen kötelezettsége, és a jogdíjakkal lényegesen alacsonyabb mértékű díjat fizet a lejátszások után. Ennek oka, hogy az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv (Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól) szerint a Youtube nem minősül tartalomszolgáltatónak, hanem egy internetes tárhely (közvetítő szolgáltató), amely az irányadó feltételek (safe harbour szabályok) teljesülése esetén nem tartozik felelősséggel azért, amit a felhasználói tárolnak rajta. Következésképpen a szerzői jogi visszaélésekért sem vonható felelősségre, amelyeket a felhasználói elkövetnek.

[7] A mémek jogi védelmének fenntartását az Európai Bizottság több fórumon, így pl. a nyilvános Twitter csatornáján is megerősítette, ld.: https://twitter.com/EU_Commission/status/1010066160128286721/photo/1.